

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS
of the XIX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024
Астана**

УДК 001

ББК 72

G99

«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-7697-07-5

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001

ББК 72

G99

ISBN 978-601-7697-07-5

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2024**

Улучшение коммуникативных навыков: Контекстный метод обучения способствует развитию коммуникативных навыков студентов. Использование профессиональной лексики в реальных или симулированных профессиональных ситуациях помогает студентам развивать умение ясно и эффективно выражать свои мысли, учитывать различные сценарии и взаимодействовать с коллегами.

Повышение автоматизации и запоминания: Изучение новых слов и выражений в контексте помогает студентам запоминать и использовать их более эффективно. Вместо изучения слов изолированно, контекстный метод помогает создать связи между новыми словами и уже известными концепциями, что способствует более глубокому запоминанию и автоматизации использования лексики.

Хотя контекстный метод обучения имеет свои явные преимущества, он также может столкнуться с определенными **потенциальными проблемами:**

Ограничение области применения: Некоторые области знаний могут не иметь явно выраженного контекста, что затрудняет применение контекстуального подхода.

Сложность в создании аутентичного контекста: Поддержание реалистичности контекста под задачи учебного материала может быть сложной задачей.

Неоднозначность контекста: В зависимости от интерпретации контекста у различных учащихся могут возникать различия в понимании материала.

Сложность адаптации: Некоторые учебные материалы могут быть сложными для адаптации под существующий контекст, что усложняет применение подхода.

Ориентация на конкретные ситуации: Контекстуальный подход может сосредоточиться на конкретных ситуациях, что может затруднить обобщение полученных знаний.

В заключение, контекстуальный подход к обучению профессиональной лексики играет ключевую роль в формировании устойчивых навыков у студентов и специалистов. Понимание слов в их конкретном контексте помогает лучше усваивать и использовать профессиональную лексику в реальных ситуациях. Таким образом, контекстуальные задания и упражнения необходимы и важны для обеспечения глубокого усвоения профессиональной лексики обучающимися.

Список использованных источников

1. Грицанов А.А., Новейший философский словарь. – 1999 [Электронный ресурс] //– URL: <http://surl.li/qxlmx> (Дата обращения: 26.02.2024)
2. Вербицкий А.А., Ларионова А.Г. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции. –Москва: Логос, 2009
3. Виниченко В.А. Контекстный подход в формировании межкультурной компетенции бакалавров по рекламе и связи с общественностью // ЦИТИСЭ. 2020. № 4 (26). С. 381–393.
4. Митева Т.П. Обучение иностранным языкам в вузе: контекстный подход [Электронный ресурс] // Практика преподавания иностранных языков на факультете международных отношений БГУ: электронный сборник. Выпуск XII – URL: <http://surl.li/qxlpu> (Дата обращения: 26.02.2024)
5. Королькевич В. А., Королькевич В. Ф. Англо-русский бизнес словарь. – М.: Юристъ, 2000. – 543 с.
6. BBC news, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CJE4sbObuIc> (Дата обращения: 26.02.2024)

ӘОЖ 37.022

БАҒАЛАУ - БІЛІМ САПАСЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ НЕГІЗІ

Искакова Айкерим Жаркынбековна

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
«Шетел тілі: екі шетел тілі» мамандығының докторанты
Қазақстан, Астана
Ғылыми жетекшісі С.А.Султанбекова

Кіріспе

Қоғамның маңызды мәселелерінің бірі - әлеуметтік, экономикалық өзгермелі жағдайларда өмір сүруге дайын болып қана қоймай, сонымен қатар оны жақсартуға, жүзеге асыруға оң ықпалын тигізетін жеке тұлғаны тәрбиелеу. Аталған тұлғаға қойылатын талаптар-шығармашылық, белсенділік, жауаптылық, терең білімділік, кәсіби сауаттылық. Бұл талаптарға жауап беру үшін білім алушылардың білімін бағалауда жаңа бағытта жұмыс жасау қажеттілігі туындайды. Себебі, бағалау-білім сапасын қамтамасыз етудің кепілі.

PISA халықаралық зерттеуінде оқу сауаттылық бағыты бойынша жасөспірімдердің сауаттылығын көтеру шешімін орта білім беру ұйымдарындағы критериалды бағалауды тиімді жүргізу арқылы шешуге болады. Ондағы оқылым дағдысы тапсырмаларын оқу мақсаттарына сәйкес және PISA оқу сауаттылығы тапсырмаларын ескеріп, білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыратындай ұйымдастыру ұсынылады.

Дәстүрлі оқытуда «Бағалау не үшін қажет?» деген сауалға «Оқушылардың білімін тексеру үшін» деген жауап аламыз. Себебі, дәстүрлі оқыту жүйесінде бағалауды оқушының білім деңгейін мұғалімнің анықтауы деп түсініледі. Осы тұста оқытушылар оқушылардан сұрақтарға жауап алып, тест жүргізіп, нәтижесін шығару арқылы ғана есте сақтау қабілетін айқындайды. Ал олардың не үйренгендігін, білімділігі мен біліктілігінің жалпы деңгейін анықтауға мүмкіндік болмайды. Оның үстіне өткен сабақтардағы және қазіргі нәтижелерін, яғни жұмысымыздың оң жақтары мен кемшіліктерін бағамдауға да жол ашпайды. Сондықтан бағалау тек мұғалім тарапынан жүзеге асырылмай, оқушылардың өзін-өзі және бірін-бірі бағалау түрінде де жүзеге асуда. Білім алушылар бағалаудың дұрыс, бұрыстығын біліп отыру үшін бір үлгімен салыстыруы керек. Ол үшін тапсырмаға қойылатын критерийлерді анықтап, оларды жан-жақты сипаттап, нақты көрсету қажет. Сонда ғана объективті, әділ, нақты бағалау көрініс табады. Бұл сипаттаманы критериалды бағалау ұсына алады.

Критериалды бағалау деген не?

Қазіргі таңда Қазақстанның орта білім беру жүйесіне жүргізілген ЭЫДҰ зерттеуінің негізінде оқушылар үшін бағалауды барынша шынайы және анағұрлым мәнді ету мақсатында барлық бастауыш және орта мектептерде критериалды бағалау моделі енгізілді. Критериалды бағалау жүйесінің қазіргі таңда орта білім беру ұйымдарында, яғни мектептерде жүргізіліп жатқан мазмұнын 1- кестеден көруге болады. [1,7]

1-кесте.Критериалды бағалау жүйесінің мазмұны

Бағалау стандарттары	МЖМББС Білім беру аясында оқушылардың дайындық деңгейлеріне қойылатын талаптар (күтілетін нәтижелер Б.Блум таксономиясына негізделген) Пән бойынша оқу бағдарламалары мен оқу жоспарлары Оқу мақсаттары, бөлімдер, ортақ тақырыптар, бөлімшелер
Бағалау құралдары	Бағалау критерийлері - білім алушының оқу жетістіктерін бағалауға негіз болатын белгі Ойлау дағдыларының деңгейлері: білу, түсіну, қолдану, жоғары деңгей дағдылары (талдау, жинақтау, бағалау) Сөйлеу әрекетінің түрлері: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым Түрлі деңгейдегі тапсырмалар
Бағалау үдерісі	Қалыптастырушы және жиынтық бағалау критерийлерге негізделген
Нәтижесі	Кері байланыс

	Күнделікті тәжірибе
	Балдар Әр бөлім және тоқсанды аяқтау бойынша
	Оқу жетістігі деңгейлері Әр бөлім және тоқсанды аяқтау бойынша
	Бағалау Әр тоқсан мен оқу жылын аяқтау бойынша

Оқушылардың пән бойынша үлгерімі екі тәсілмен - қалыптастырушы және жиынтық бағалау бойынша бағаланады. Қалыптастырушы бағалау күнделікті оқыту мен оқу үдерісінің ажырамас бөлігі болып табылады және тоқсан бойы сабақ үстінде жүйелі түрде өткізіледі. Когнитивті және әлеуметтік-мәдени теория идеяларын біріктіретін әлеуметтік конструктивизмге негіздей отырып, қалыптастырушы бағалау сыныптағы мәдениетке әсер етті, мұғалімнің пікірі мен көзқарасын өзгертудің негізін қалады. Ол өз алдына, мұғалім мен оқушының серіктестігі мен өзара интерактивті әрекетін көрсетеді. [2,10]

Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып, оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді. Күнделікті қойылатын 10 балдық жүйе арқылы білім алушылар оқу үдерісін түзетіп отыруға мүмкіндік алады. Қалыптастырушы бағалау прогресті, оқуды, білім мен дағдыны өлшеу, білім алушыларды ынталандыру, педагогтың қажеттілігін анықтау, алдағы сабақтарын жоспарлау үшін, өзін-өзі бағалау және өзара бағалау, тиімді кері байланыс беру, оқу мақсаттарын бағалау үшін қолданылады. Нәтижесі бағаға 25% әсер етеді, осы тұста қалыптастырушы бағалаудың сапасы білім алушылардың жиынтық бағалауды дұрыс орындауына септігін тигізетіндігі ескерілуі қажет. [1,29]

Жиынтық бағалау оқуды аяқтаған кезде қолданылады. Крукс, жиынтық бағалаудың артықшылықтарын үш фактормен түсіндіреді. Біріншіден, қорытынды бағалау оқушылардан материалды қайта қарау, қайта оқу, қорытындылауды қажет етеді. Екіншіден, бағалау тәжірибесі оқушыларды контентті ойша өңдеуге мәжбүрлейді, дегенмен бұл көбіне тест сұрақтарының сапасына да байланысты. Үшіншіден, тест оқушыларды оқуда бағаланатын тақырыптар мен дағдыларға назар аударуға бағыттайды, ол өз алдына оқушының үлгеріміне әсер етеді. [3,452]

Бағалау нәтижелерін білім алушының оқудағы ілгерілеуін бағамдау үшін қолдануға болады. Ол үшін мұғалім нәтижелерді, кері байланысты білім алушыны оқуға ынталандыратындай түсінікті етіп беріп, өзінің нәтижесі бойынша ойлануына мүмкіндік беру қажет. Мұғалім жиынтық бағалау нәтижелерін білім алушылардың оқу бағдарламасы мазмұнын қаншалықты тиімді меңгергенін, қандай дағдыларды игергенін талдау үшін қолдануына болады. Сонымен бірге мұғалім үшін аталған ақпараттың келешекте қалыптастырушы бағалау кезінде оқу үдерісін жоспарлауға көмегі болуы мүмкін. Ол бөлім бойынша және тоқсан бойынша жиынтық бағалау түрінде жүргізіледі. Бөлім бойынша жиынтық бағалау тапсырмаларын мұғалім өз бетінше құрастырады және БЖБ-да максималды балды дескрипторларды ескере отырып, мұғалімнің өзі анықтайды. Ол тапсырмалар бөлім бойынша оқу мақсаттарын қамтиды. 15-20 минут аралығында өткізіледі. Балдар дескрипторға сәйкес қойылады және тоқсандық бағаға 25% әсер етеді. БЖБ өткізу тоқсан аяқталғанға дейін кемінде бір апта бұрын жоспарланады. [4,79]

Тоқсан бойынша жиынтық бағалау тапсырмаларын педагог спецификацияға сәйкес құрастырады. Оған тоқсанның барлық бөлімдері бойынша оқу мақсаттары кірістіріледі. Көшіруді болдырмау мақсатында қажетті нұсқалар дайындалады. Бір сабақ көлемінде 40 минутта өткізіледі. Балдары балл қою кестесіне сәйкес қойылады және оның нәтижесі тоқсандық бағаға 50% әсерін тигізеді. Мұғалім кез келген қолжетімді және қолайлы формада БЖБ және ТЖБ нәтижелері туралы оқушыны, ата-ананы ақпараттандыруы қажет. [1,41]

Тоқсандық жиынтық бағалаудан соң бағалаудың анықтығы мен дәлдігін қамтамасыз ету үшін қойылған балдарды стандарттау мақсатында білім алушылардың жұмыстарын талқылап қарастыратын модерация үдерісі жүргізіледі. Тоқсандық жиынтық бағалауды

модерациялау белгілі бір тәртіппен өтеді. Әрбір мұғалім үшін модерацияға қатысу тиімді, себебі ол көптеген мүмкіндіктерді ашуы мүмкін:

-Балл қою кестесінде ескерілмегендіктен, дұрыс жауап қабылданбаған, жауап синоним сөздерді қолдану арқылы жазылған, балл қою кестесінде қате жіберілген, жалпы балл дұрыс есептелмеген және т.б. жағдайларды анықтау;

-Әріптестердің бағалауды қалай жүргізгенін көру;

-Бағалаудағы өз тәжірибесімен бөлісу;

-Жиынтық бағалаудың дұрыс өтуін, білім алушылардың барлық жауаптарының есептелуін, мұғалімдер арасында бағалаудың айырмашылықтарын талқылау және түсіну;

-Балл қою кестесіне өзгертулер мен толықтырулардың енгізілуі және білім алушылардың алған балдарын қайта қарау туралы шешімдер қабылдау. [5,52]

Бұл ақпараттардан басқа сұрақтар туындаса, жүйелік-әдістемелік кешен <http://smk.edu.kz/> сайтында критериалды бағалауға қатысты материалдар жан-жақты берілген. Сондай-ақ, талқылау форумына қатысып, сұрақтар беріп, керісінше жауапқа қатысуға мүмкіндік бар. Және тапсырмаларға түсініктеме беру мүмкіндігі қарастырылған.

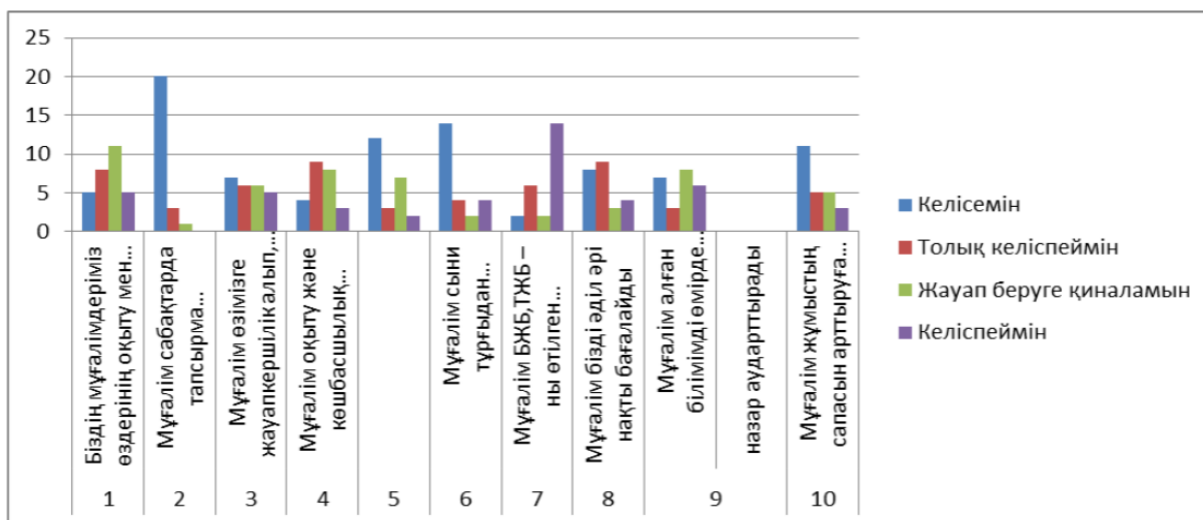
Зерттеу әдістері

Еуразия Ұлттық университетінің жоспарлы іс – тәжірибеден өту бағдарламасына сәйкес зерттеушілік дағдыларды дамыту мақсатында орта мектепте ағылшын тілі пәні бойынша 7 «а» және 7 «б» сыныптарының сабақтарына қатысу арқылы сабақ үдерісіне бақылау жүргізілді. Пән мұғалімдерімен, оқушылармен жалпы оқу және оқыту үдерісі жөнінде кәсіби әңгіме жүргізілді. Сұхбат барысында пән мұғалімдеріне «Оқу бағдарламасына, оқытылып жатқан оқулыққа көңіліңіз толады ма?, Оқу бағдарламасындағы мақсаттарға жету үшін қандай қосымша ресурстар пайдаланасыз?, Оқушылар білімін бағалауда БЖБ, ТЖБ тапсырмаларын қайдан аласыз?, Пәнді оқытуда әдістемелік көмек беретін қандай сайттарды қолданасыз?» т.б. сауалдар сұралды. Оқушылардан алынған сұхбатта «Мектептен алып жатқан білім сізді қанағаттандырады ма?, Мұғалімдердің сабақ беру тәсілі ұнайды ма? Сізді әділ бағалайды ма? БЖБ, ТЖБ тапсырмалары сіз оқыған материалмен сәйкес пе?» т.б. сұрақтар қарастырылды. Бұл іс-тәжірибеден анықталған мәселелер: Мұғалімдердің шетел тілін оқыту әдістемесінде әлі де олқылықтардың бар екендігі. Және сынып бөлмелерінің заманауи жабдықтармен безендірілуі, лингофон кабинеттерінің талапқа сай еместігі. Сондай - ақ, мектептегі оқулықтар оқу бағдарламасына сәйкес емес. Оқытушы оқу бағдарламасындағы оқу мақсаттарына жету үшін қосымша ресурстар дайындап немесе оқулықтың әр бетін ашып оқытуға мәжбүр. Оның үстіне бөлім бойынша және тоқсандық жиынтық бағалау тапсырмаларын дайын берілген жинақтар бойынша жүргізіп, оқушылардың ақпарат көздерінен оның жауаптарымен таныс болғандығы барлық педагогтарда кездескен қолайсыздық екені жасырын емес. Оны оқушылардан алынған сауалнама да дәлелдеді. Сауалнамаға 24 оқушы қатысты. Сауалнама нәтижесі бойынша «Мұғалім сабақтарда тапсырма орындаудың топтық және жұптық түрлерін қолданады. Мұғалім сыни тұрғыдан ойлантатын шығармашылық тапсырмалар береді. Мұғалім жұмыстың сапасын арттыруға мүмкіндік беретін кері байланыс ұсынады» деген сұрақтарға басым бөлігі келісемін деп жауап берген. Бұл қазіргі сабақтың нәтижеге бағытталудағы жаңа лебін көрсетеді. Дегенмен оқушылардың көпшілігі «Біздің мұғалімдеріміз өздерінің оқыту мен оқу әдістемесін жетілдіру мақсатында проблемаларды зерттейді. Мұғалім алған білімімізді өмірде қайда қолданатыныма назар аударттырады» деген сауалдарға жауап беруге қиналамын деген. «Мұғалім БЖБ,ТЖБ – ны өтілген материалдар бойынша алады. Мұғалім бізді әділ әрі нақты бағалайды» деген сауалдарға келіспейтіндіктерін жеткізген.

2-кесте. Оқушылардан алынған сауалнама нәтижесі. Қатысқан оқушылар саны: 24

р/с	Сұрақ мазмұны	Келісемін	Толық келіспеймін	Жауап беруге қиналамын	Келіспеймін

1	Біздің мұғалімдеріміз өздерінің оқыту мен оқу әдістемесін жетілдіру мақсатында проблемаларды зерттейді	5	8	11	5
2	Мұғалім сабақтарда тапсырма орындаудың топтық және жұптық түрлерін қолданады	20	3	1	0
3	Мұғалім өзімізге жауапкершілік алып, өз оқуымның тәсілдері мен жолдарын өз бетімше таңдауыма мүмкіндік береді	7	6	6	5
4	Мұғалім оқыту және көшбасшылық туралы талқылауға бізді тартады	4	9	8	3
5	Мұғалім көңіл -күйімді және сезімімді назарға алады	12	3	7	2
6	Мұғалім сыни тұрғыдан ойлантатын шығармашылық тапсырмалар береді	14	4	2	4
7	Мұғалім БЖБ,ТЖБ – ны өтілген материалдар бойынша алады.	2	6	2	14
8	Мұғалім бізді әділ әрі нақты бағалайды	8	9	3	4
9	Мұғалім алған білімімді өмірде қайда қолданатыныма назар аударттырады	7	3	8	6
10	Мұғалім жұмыстың сапасын арттыруға мүмкіндік беретін кері байланыс ұсынады	11	5	5	3

Талқылау

Білім беру саласында критериалды бағалау жүйесін енгізу аясында бағалау құралдарын құрастыру және сараптама жасауға қатысты педагогтердің кәсіби деңгейін арттыру міндеті бас көтерді. Осыған орай, «Критериалды бағалау құралдарын құрастыру» курсы ұйымдастырыла бастады. Бұл курсты оқып, онда бағалау тапсырмаларын әзірлеу және сараптау біліктілік арттыру бойынша білімді көтерген педагогтар бағалау тапсырмаларын әзірлеу (бағалау критерийлері, тапсырмалар, дескрипторлар мен балл қою кестелерін) және бағалау үдерісін ұйымдастыру тәсілдерін жан-жақты меңгерді. Әсіресе, бағалау құралдарын құрастыру және сараптама жасаудың негізгі тәсілдерін, бағалау үдерісінде қолданылып жүрген тапсырмалардың түрлерін, бағалау спецификациясын қолдануды және оқушылардың жұмысын тексеру үдерісінде дескрипторлар мен балл қою кестелерін құрастырып, қолдануды үйренді. Осы курс біліктілігіне сүйене отырып бжб, тжб тапсырмалары құрастырылды.

Тапсырма құрастырмас бұрын нормативтік, нұсқаулық-әдістемелік құжаттармен танысып алған дұрыс. Олардың қатарында стандарт, оқу бағдарламасы, ұзақ мерзімді жоспар, орта мерзімді жоспар, қысқа мерзімді жоспар, Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерде оқу үдерісін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы әдістемелік нұсқау хат, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2008 жылғы 18 наурыздағы «Білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау өткізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» No125 Бұйрығы (2018 жылдың 14 маусымындағы No272 өзгерістермен), 2018 жылғы 26 қаңтардағы «Орта білім беру ұйымдарының жеке санаттағы педагог қызметкерлері жүргізу үшін ұсынылатын құжаттардың тізбесін анықтау туралы» No 32 бұйрығы, негізгі және жалпы орта мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық, тоқсандық жиынтық бағалау спецификациясы, жиынтық бағалауға арналған әдістемелік ұсыныстар, қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы бар. [6,27]

Бағалау құралдарын құрастыру үдерісін жүзеге асыруда ең алдымен, ағылшын тілі пәні бойынша күтілетін нәтижелер, содан кейін ғана оқу мақсаттары (оқу бағдарламалары, ұзақ мерзімді жоспарлар) алынады. Ойлау дағдыларының деңгейлері бойынша бағалау критерийлері шығарылып, ойлау дағдыларының деңгейлері, яғни білу және түсіну, қолдану немесе жоғары деңгей дағдылары (талдау, жинақтау, бағалау) қойылады. Құрастыратын тапсырмаларды мақсатқа сай, түсінікті етіп алу қажет. Тапсырманың валидтілігі (шынайы, инструмент құрастыру), сенімділігі (нені бағалай алады, нәтиже) және объективтілігі (әділетті, алынған нәтиже нақты) сақталуы шарт. Әзірленетін тапсырма ақпаратты түсіндіру және еске түсіру, анықтама беру, атап шығу, тану, қайта тұжырымдау, пікір білдіру және т.б. Білімді қолдану, мәліметтерді пайдалану, көрсету, есептеу, интерпретациялау және т.б. Ашық сұрақтарға жауап беру және мәселені шешу, білімді кіріктіру және стандартты емес шешімін

табу, сыни тұрғыдағы ойларды, аргументті пікірлерді тұжырымдау және т.б. өлшемдерге сай болады. Дескрипторлар, оқу жетістігі деңгейі көрсетілген рубрикалар (жоғары, орта, төмен) жазылады, балдар алынып, алынған нәтижеге кері байланыс жүргізіледі. Ол талдаулар сандық, сапалық түрде іске асады. Электрондық журналда рәсімделіп, бағалар анықталады.[6,31] Құрастыру кезеңдерін былай жүйелеуге болады: -Жоспарлау. -Құрастыру. -Сараптама жасау. -Қолдану. -Талдау. [7,112]

Тапсырма құрастыру кезінде мұғалім нені ескергені жөн? Бағалау критерийлері оқу мақсаттарына сәйкес келе ме? Ойлау дағдыларының деңгейлері бағалау критерийлеріне сәйкес келе ме? Тапсырма бағалау критерийлеріне, ойлау дағдыларының деңгейлеріне сәйкес келе ме? Тапсырманың құрастырылуы түсінікті ме? Тапсырма жас ерекшелігіне сәйкес келе ме? Дескрипторлар / балл қою кестесі тапсырмаға сәйкес келе ме? Әр мұғалім тапсырма құрастыруда осы сұрақтарды басшылыққа алса, нәтижелі жұмыс болмақ.[8,86]

Тапсырмалар жабық және ашық түрдегі тапсырмалар болып бөлінеді. Жабық түрдегі тапсырмаларға: бір дұрыс жауапты таңдауды қажет ететін, көп таңдауды қажет ететін тапсырмалар, шындық немесе жалған, сәйкестікті анықтауға берілген, дұрыс реттілікті анықтауға берілген тапсырмалар, т.б. жатады. Ашық түрдегі тапсырмалардың өзі іштей екіге бөлінеді. Қысқа жауапты қажет ететін тапсырмалар, мысалы бос орынды толтыру, қысқа шешім, сұраққа жауап, санамалау. Толық жауапты қажет ететін тапсырмалар қатарынан эссе, толық шешім, жобалар, таныстырылымдар табылады.

XXI ғасыр мұғалімі - өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық, зерттеушілік, дидактикалық-әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтілік, ақпараттық және тағы басқа құзыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани-адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, рефлексияға қабілетті, шығармашыл тұлға. Шығармашыл мұғалім үшін біреудің тәжірибесін қайталағаннан гөрі өз жаңалықтарын, білгендері мен түйгендерін басқаларға ұсына алуының, шығармашылық бағыттылықтың болуының мәні зор. Сондықтан ағылшын тілі пәні бойынша әр сыныптарда әр түрлі бөлімдерге бағалау тапсырмалары құрастырылып жүр.

Әр мұғалім өзі әзірлеген жұмысына сыни көзбен қарап, тәуелсіз сарапшы ретінде мына критерийлермен тапсырмаларын талдап отыру ұсынылады: Тапсырманың плагиат еместігіне көз жеткізу. Барлық бағалау құралдары бар екендігіне көз жеткізу. Оқу мақсаты мен бағалау критерийі, ОДД сәйкес пе? Тапсырма күрделілігі сай ма? Қандай тапсырма (жабық/ашық)? Дескрипторлар құрастырылған ба? Балл қойылған ба? Рубрика жазылған ба? Тапсырманы орындауға жұмсалатын уақыт дұрыс есептелген бе? Инструксия дұрыс берілген бе? Тапсырманы орындауға үлгі берілген бе? [10,279]

Қазігі жаңартылған білім мазмұны аясында бағалауды жүйелі, мақсатқа бағыттай отырып шебер жүргізу - білім сапасының артуының кепілі. Осы аталған жайттарды ескере отырып бағалау тапсырмалары жүргізілетін болса, белсенді оқу ортасы өнімді, оқушының білім, біліктілігі де, оқу процесі де нәтижелі болмақ.

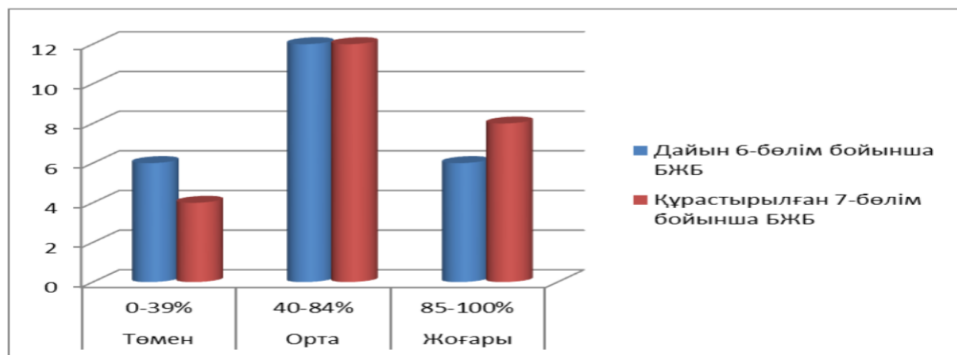
Нәтижелер

Іс-тәжірибе барысында жүргізілген шағын зерттеу барысында оқушылардың белсенділігінің артқандығын, білім сапасындағы жақсаруды байқауға болады. БЖБ және ТЖБ бойынша жинақтағы дайын күйдегі тапсырма нәтижелері мен құрастырылып алынған тапсырмалар нәтижелері салыстырылды. Байқалғандай оқушылардың өтілген материал бойынша құрастырылмаған БЖБ, ТЖБ нәтижесі көңілге қонымсыз. Мәселен, БЖБ нәтижесі бойынша 6-бөлімде жинақтағы дайын түрдегі БЖБ тапсырмасы алынған, 7-бөлімде пән мұғалімімен бірлесе отырып, оқу мақсаттарын ескере отырып алынған. Соңғысының нәтижесі бойынша оқу жетістігі деңгейі 75%-дан 83%-ға көтерілген.

3-кесте.БЖБ бойынша нәтиже

No	Тапсырма түрі	Бөлім бойынша	Оқушы саны	Максимум балл	БЖБ балдарының пайыздық мазмұны	Оқу жетістігі

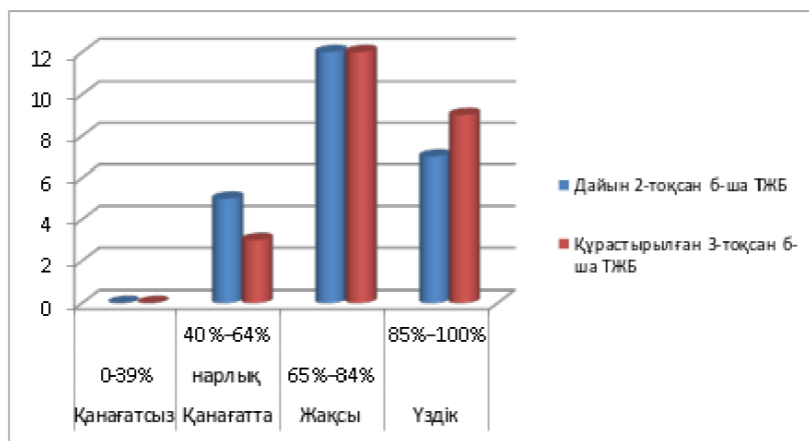
		жиынтық бағалау (БЖБ)						деңгейі
					Төмен 0-39%	Орта 40-84%	Жоғары 85-100%	
1	Дайын күйдегі тапсырма	6-бөлім бойынша БЖБ	24	11	6	12	6	Орта (75%)
2	Құрастырылған тапсырма	7-бөлім бойынша БЖБ	24	12	4	12	8	Орта (83%)

2 және 3-тоқсанның ТЖБ нәтижелерін салыстырғанда да, біршама алға жылжушылық байқалады. Оқушылардың оқу жетістігі деңгейі 79%-дан 87%-ға көтерілген.

4-кесте. Білім сапасы

No	Тапсырма түрі	Тоқсан бойынша жиынтық бағалау (ТЖБ)	Оқушы саны	Максимальный балл	ТЖБ балдарының пайыздық арақатынасы				Оқу жетістігі деңгейі
					Қанағатсыз 0-39%	Қанағаттандырушы 40%-64%	Жаксы 65%-84%	Үздік 85%-100%	
1	Дайын күйдегі тапсырма	2-тоқсан бойынша ТЖБ	24	24	0	5	12	7	Орта (79%)
2	Құрастырылған тапсырма	3-тоқсан бойынша ТЖБ	24	24	0	3	12	9	жоғары (87%)

Критериалды бағалауды әр пән мұғалімі өзінің саласы бойынша жүйелі, мақсатқа сай, шығармашылықпен жүргізсе, оқушы өз түсінгендігін көрсету үшін түрлі оқыту стилдері және ойлау әрекеттері мен қабілеттерін пайдаланады, табыс критерийі маңызын түсіну, нәтижені болжау үшін бағалау критерийлерін түсінеді. Олар өзін және өзгелерді бағалай отырып, рефлексия жасауға қатысады. Өз білімін нақты мәселелерді шешу, түрлі көзқарастарды жеткізу, сыни ойлауын көрсету үшін пайдаланады.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, критериалды бағалау жүйесін қолдану арқылы оқушының белсенділігін арттыра отырып, тұлға өзіндік жауапкершілікке, нәтижеге жетеді, білім алушылардың дайындық деңгейі мен өсу динамикасы кез келген кезеңде анықталады, әртүрлі жұмыстардан алған бағаларды дифференциалдауға қол жеткізіледі. Бүгінгі оқушының білім сапасын критериалды бағалау жүйесі арқылы жетілдіруге болатынына күнделікті оқу үдерісінде қолдану тәжірибесінен көз жеткізуге болады.

Әрине, бағалауды жетілдіру тұрғысында артқарылған істер аз емес. Дегенмен, әлі де болса ойландыратын, толғандыратын істер жетерлік. Атап айтқанда, олар – бағалауды ынталандыру арқылы білім сапасын арттыру, бағалау тапсырмаларындағы ойлау деңгейлерінің дағдыларын оқушылардың біліміне, ойлау қабілетіне сай құрастыру, ғылыми, сыни ізденіс қабілеттерін қалыптастыратын жағдайлар ойлап табу, т.с.с. Өйткені, ХХІ ғасыр-білімділер ғасыры. Қоғамға ой - өрісі жоғары дамыған, зерделі, жан-жақты парасатты ұрпақ керек екенін бір сәтте естен шығармаған жөн.

Қоданылған әдебиеттер тізімі

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық «Оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау». -2019.-107б.
2. Shepard L. The role of assessment in a learning culture. Educational researcher, -2000. -Vol.29, No7, -4-14p.
3. Crooks T. The impact of classroom evaluation practices on students. Educational Research, -1988.No58 (4), -438-481p.
4. Popham J. Classroom Assessment [7th ed.], 2014. -513з.
5. Maxwell G. Implications for moderation proposed changes to senior secondary school syllabuses. https://www.qcaa.qld.edu.au/downloads/publications/snr_syll_rv_paper_imp_mod.pdf. Accessed 13 Nov. 2017.
6. Негізгі және жалпы орта мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық. Оқу-әдістемелік құрал. / О.И.Можаева, А.С.Шилибекова, Д.Б.Зиененованың редакциялауымен – Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2016. - 54 б.
7. Kibble J. D. Best practices in summative assessment. Advances in Physiology Education, -2017 No41(1), 110–119p. <https://doi.org/10.1152/advan.00116.2016>
8. Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары үшін білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылауды, оларды аралық және қорытынды аттестаттауды өткізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Білім

- және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы No 125 бұйрығы (2018.25.09. берілген өзгерістер мен толықтыруларымен) No 494 бұйрығымен
- 9.OECD. PISA 2018 results (Volume I): What students know and can do. OECD Publishing.-2019.
- 10.Г.Бегимбетова, Г.Касымова, Е.Абдулдаев. «Қазақстанныңбілім беру жүйесіндегі критериалды бағалау моделі». Ясауи университетінің хабаршысы. -2023.-No1 (127).
- 11.Бешімбаева Қ.Е. Білім алушының тілдік құзыреттілігін жетілдірудегі критериалды бағалау жүйесі. Әдістемелік нұсқау, Астана, 2010ж. -11-бет.
- 12.Орта білім беру ұйымдарының жеке санаттағы педагог қызметкерлері жүргізу үшін ұсынылатын құжаттардың тізбесін анықтау туралы. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 26 қаңтардағы No 32 бұйрығы
- 13.Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы No 726 қаулысымен. Астана.
- 14.Педагогикалық шеберлік орталығы және Кембридж университетінің білім беру факультеті Қазақстан Республикасы педагогикалық қызметкерлерінің біліктілігін арттыру курстарының деңгейлі бағдарламасына арналған глоссарий. Астана: Назарбаев Зияткерлік мектептері ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы. 2012ж.
- 15.Постановление Совета народных комиссаров РСФСР (1944) О введении цифровой пятибалльной системы оценки успеваемости и поведения учащихся начальной, семилетней и средней школы. Москва. [Режим доступа: <http://lyceum.urfu.ru/offic/docs/101224195615.pdf>]
- 16.Nazarbayev University Graduate School of Education. Разработка стратегических направлений реформирования образования Республики Казахстан на 2015-2020гг. Диагностический отчет. Астана: Индигопринт, -2014,
- 17.Жумабаев, М. «Педагогика» Научные статьи. Оренбург,1992.
- 18.Красноборова А.А. Критериальное оценивание в школе. Учебное пособие. Пермский гос. пед. ун-т. – Пермь, 2010. ISBN 978-5-85218-450-4
- 19.SABER Оценивание обучающихся. Страновой отчет. Всемирный банк. Казахстан,2012.
- 20.Болотов, В. Вальдман, И. Виды и назначения программ оценки результатов обучения школьников. Педагогика, 2013, No8, стр.15-26.
- 21.Велединская, С. Дорофеева, М. Смешанное обучение: технология проектирования учебного процесса. Открытое и дистанционное образовани, Т. -2015, -No58, стр. 12-19.
22. Black, P. Wiliam, D. Pedagogical research: formative assessment. Britain research journal, Vol.29.
23. OECD/CERI International Conference (2008) “Learning in the 21st Century: Research, Innovation and Policy” 2019 <http://www.oecd.org/edu/ceri/oecdceriinternationalconferencelearninginthe21stcenturyresearchinnovationandpolicy15-16may2008.htm> [Accessed: 12 January 2015].
24. Pellegrino, J. The evolution of educational assessment: considering the past and imagining the future. University of Illinois at Chicago. ETS.2004.

UDC 372.881.111.1

EMI THROUGH MULTILINGUAL TURN AND TRANSLANGUAGING

Кажигалиева Айгерим Бекетовна
aigerim.kazhigaliyeva@aiu.edu.kz

Докторантка Назарбаев университета
Высшая Школа Образования

Старший преподаватель Международного Университета Астана, г. Астана, Казахстан
Научный руководитель Syed Manan